

ANMELDELSER

KATHLEEN ADLER & MARCIA POINTON (eds.): *The Body Imaged: The Human Form and Visual Culture in the Renaissance*. Cambridge, New York & Victoria: Cambridge University Press 1993. 214 sider, ill. ISBN 0-521-41536-5 hardback, pris £45.00. ISBN 0-521-44768-2 paperback, pris £14.95.

Denne bog er kraftigt overmærket. Forsidebilledet og undertitlen lader formode, at vi vil få et bredt overblik over udviklingen i kropsbilleder fra renaissanceen og frem. Det er ikke tilfældet. Bogen er en samling af interessante, men noget tilfældigt sammenstillede essays om kroppen, navnlig den mandlige og navnlig i billedkunsten. Teoretisk er der heller ikke tale om en sammenhængende, endsige fremadskridende udredning. En vag Lacan-inspiration binder måske nok forfatterne sammen, men rigtig teoretisk luft under vingerne får man sjældent.

Bogens mest teoritunge artikel er den første, David Lomas' analyse (s.5-20) af Frida Kahlos brug af en lægevidenskabelig anatomisk malestil. Valget af lægebøgernes kliniske stil i afbildningen af kunstnerens personlige kropslige oplevelser forbindes med det lacanianske begreb om kvindens symbolske udelukkelse og ses som Kahlos forsøg på at „vise det, der ikke kan vises“. Analysen demonstrerer i øvrigt, hvordan „det“ stort set forblev usynligt trods malerens anstrengelser. De grufuldt bogstavelige kropsscener blev forstået som symbolske afbildninger af „livets mirakel“, bl.a. af Diego Rivera, der fremstår som billedmæssig idiot.

Tamar Garbs artikel (s.33-43) om de uendelige besværligheder, der omgærdede kvindelige parisiske maleres krav i det sene 19. århundrede om at få lov at male efter levende nøgenmodel, lever bedre op til bogens titel. Garb indsætter malerkunsten i en bredere samtidig kulturel verden og analyserer en po-

pulær roman om emnet. Her udfoldes den „løsning“, at den mandlige nøgenmodel er (foregivet!) blind og således ikke kan se malerinden se ham (ligesom hun ikke risikerer at se ham se hende se ham). Garb viser alle de ironiske og overraskende potentialer i en henrivende og letløbende analyse, der gør god brug af sit materiale.

Også Sharon Fermor viser (s.129-145) kropsbillederne i en større sammenhæng. Hun har sammenlignet beskrivelser af og forskrifter for disciplineret, kønsdifferenteret kropsbevægelse, som man udøvede det på samtidens dansegulve, med beskrivelser af Tizians figurer. Det bringer nye indsigter, fordi artiklen virkelig handler om kroppe tænkt som billeder før afbildningen. Redaktøren Marcia Pointon fortæller (s.175-189) med tydelig fryd om mandsparykkernes glansperiode i England, om de mange fantasier, associationer og problemer, der knyttede sig til denne for en tid uundværlige, aftagelige legemsdel.

Edvard Munchs Badende Mænd og de politiske, symbolske og seksualpolitiske positioner, billedet afhandlede, bliver kompetent og overbevisende behandlet af Patricia G. Berman (s.71-84).

Michael Hatts analyse (s.57-69) af Thomas Eakins' billede *Salutat* fra 1898 af en så godt-som-nøgen, sejrrig bokser indsætter billedet i den samtidige debat om boksning, maskulinitet og moral, og viser hvordan den amerikanske forbindelse mellem sport og samfundsdyder blev etableret.

Vigtigst forekommer mig Hatts kritiske påvisning af, hvor utilstrækkelig den opfattelse af forholdet mellem blik og køn er, som man ofte møder. Blikket er maskulint, mens positionen som beskuet objekt er feminin. Hatt viser, at Eakins' billede frembyder et meget mere komplekst rum for blik, beskuelse, meddelagtighed i blikket – og synlighed. Den unge bokser krop er hvidligt bleg og derfor ekstra „nøgen“, og billedet omfatter også de

mørkkledte mænd, som beskuer ham fra en halvcirkelformet udkant. Beskueren af billedet ser altså sit eget påklædte blik lure på undersvendens udsatte nøgenhed, skønt den triumferende, unge mand også er et maskulint ideal, en muskuløs vinder. Her er inspiration at hente til flere analyser af forholdet mellem blik og objekt.

Anne Knudsen
dr. phil., lektor i antropologi
Odense Universitet

JOHN ARUNDEL BARNES: *A Pack of Lies – Towards a Sociology of Lying*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1994. 200 sider. ISBN 0-521-45978-8 paperback, pris £12.95. ISBN 0-521-45376-3, hardback, pris £35.00.

THE FIRST LIAR „was the true founder of social intercourse“ – Oscar Wilde (1889 [1889] s.153).

Det handler om løgn, løgnerne, de bedragne, de hvide og sorte, det dobbelte bogholderi, at sætte mål over middel, placeboeffekten, livsløgnet og selvbedraget, mytomanerne, de sygeligt sanddru, lystløgnerne, Pinocchios næse, julemanden, de upassende sandheder, de mistænkelige kropssprog, løgnedetektorerne, de krydsede fingre, pokerfjæsene, jesuit-løgnene, telefonsvarerne, bogbrændingerne og lyveklubberne. Det er kort sagt en underholdende bog.

J. A. Barnes, Australian National University, har sat sig for at give et indblik i løgnens sociologi. Det er der kommet en lille perle af en bog ud af. Bevar os, den kan ikke alt, essayistisk og generel som den er, men det er et inspirerende, intelligent og vittigt indblik, man får i løgnens rige.

Ideen om sandhed kan kun konstrueres ved sin modsætning – løgnet, så bredt og dialektisk starter han (s.4). Barnes bemærker, at fænomenet løgn er yderst omfattende og et vigtigt emne, og undrer sig derfor over, at der er så få sociologer, mfl., der har beskæftiget sig eksplicit med dette tema. Ligeledes finder han det overraskende, at Freud kun skrev en lille smule om at lyve, når nu selvbedrag er så centralt et tema for psykoanalysen (s.6). Barnes' gennemgang af løgnet former sig i høj grad som en gennemgang af, hvordan den konstrueres forskelligt i forskellige kontek-

ster. Med dette relative ærinde kan det forekomme besynderligt, at han ikke selv ser, at svaret på hans undren kunne være, at løgn er for kulturspecifikt et begreb til at kunne have været af interesse som generel, afgrænset kategori for sociologer – og for Freud. Denne vaklen mellem at opfatte løgn som en konstant og en relativ term ses af og til gennem bogen, idet det ikke altid er præcis de samme kriterier, der stilles for, hvad en løgn er. Det ligger dog til dels i begrebets natur. Som kontekstbestemt fænomen afhænger dets væsen af, hvad det defineres i forhold til. Dets væsen er legio. Det er et underholdende emne, men uhåndterligt. Barnes forsøger sig dog med en definition af begrebet, der er tilstrækkelig løs til at kunne anvendes i de fleste sammenhænge. „A lie ... is a statement intended to deceive a dupe about the state of the world, including the intentions and attitudes of the liar“ (s.11). En dejlig bred definition, der i afslutningen uddybes med den pointe, at det egentlig er løgnerens mening, der skjules, ikke verden (s.143).

Undervejs i forsøget på at indfange løgnens væsen – et forsøg, der naturligvis er dømt til at mislykkes – gør Barnes sig mange interessante overvejelser. Det relationelle og kontekstbestemte er Barnes' vinkel, men det spilles hele tiden op imod hans mere finit teoretiske overvejelser. Denne opbygning fungerer godt. Barnes foretager en indhegning af forskellige begreber og fremviser derefter utallige felter, hvor de er på spil. Niveauerne er velgennemtænkte, iagttagelserne er skarp-sindige, og sproget er meget klart. Især er eksemplerne klare. De fungerer som episke præcisioner snarere end pædagogiske billeder af de hypoteser, Barnes kommer med undervejs.

Et gennemgående eksempel, ja nærmest bogens glorificerede ærkeløgner, er Ronald Reagan. Han optræder igen og igen, og belyser stadigt nye sider af løgnens væsen. Et andet eksempel, som bliver gentaget ofte, tit side om side med heroen Ronald, er historien om en kvinde, der bliver bedraget af sin mand, men som samtidig selvbedragerisk ikke ser det i øjnene. Dette forhold producerer utallige lag af løgn og bedrag. Den ene ved, at den anden ved, men siger det ikke, hvad den anden naturligvis ved uden at lade sig mærke med det etc. etc. Et menageri, som Reagan ifølge et citeret sprichwort nok ikke ville have haft let ved at følge med i: „George Washington couldn't tell a lie, Richard Nixon couldn't tell